

A photograph of a lighthouse with a red lantern room and a white tower, situated on a rugged, grassy cliff overlooking the ocean. The sky is blue with some light clouds. The lighthouse is on the left side of the frame, and the sea is in the background.

Fra trussel til tryghed

Udspil til et styrket beredskab for dansk kulturliv

Februar 2026

Forord

Den aktuelle sikkerhedspolitiske udvikling understreger, at Danmark står over for et langt mere komplekst og omskifteligt trusselsbillede end tidligere. Klimarelaterede katastrofer, cyberangreb, hybride trusler og krig på det europæiske kontinent har vist, at samtlige samfundsinstitutioner må forholde sig proaktivt til nye former for risici. Det gælder også de danske kulturinstitutioner.

Dansk kulturliv er ikke blot historiske bygninger og samlinger – det udgør et væsentligt fundament for vores fælles identitet, sammenhængskraft og demokratiske forståelse. Beskyttelsen af vores kulturværdier under kriser og undtagelsestilstande bør derfor også være en integreret del af den nationale beredskabsopgave. Danmark bør tage de samme skridt som vores nordiske naboer og styrke oprustningen af beredskabsindsatsen på kulturområdet. Det gælder også i forhold til efterlevelsen af UNESCO's Haager-konvention fra 1954 som rammesætter beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt.

Beskyttelsen af dansk kulturliv handler om at tage ansvar for vores fælles identitet og kulturarv. Men det handler også om at sikre, at kulturvirksomheder i fremtiden kan tiltrække både danske og internationale turister og bidrage til aktivitet, liv og vækst i lokalsamfund. En investering i kulturinstitutionernes beredskab er dermed også en investering i fremtidssikringen af kultursektorens samfundsøkonomiske bidrag i hele landet.

Dette udspil samler en række forslag, der skal styrke resiliensen og beredskabet på kulturområdet. Med udspillet motiveres nødvendigheden af at skabe et overblik over de væsentligste trusler og sårbarheder på kulturområdet, sikre fælles rammer for beredskabsplanlægning og koordinering, samt give de enkelte kulturinstitutioner og aktører konkrete redskaber og samarbejdsmuligheder, så både mennesker og uerstattelige værdier kan beskyttes bedst muligt – også når krisen rammer uventet.

Forslagene tager udgangspunkt i erfaringer fra nationale og internationale beredskabsindsatser og er udarbejdet med blik for både offentlige og private aktørers roller og muligheder. Målet er at sikre, at kultursektoren i Danmark er robust, handlekraftig og koordineret – ikke mindst, når det gælder beskyttelse, evakuering og genopbygning ved akutte hændelser. Målet er desuden, igennem en række konkrete forslag, at bidrage til en styrket samtale om, hvordan vi arbejder med beredskabsindsatser i og omkring det danske kulturliv.

I udspillet anvises desuden, hvordan de danske kulturinstitutioner kan spille en endnu mere aktiv rolle og bidrage til det samlede beredskab. Udspillet som helhed skal ses som et bidrag til at formulere kultursektorens rolle og opgaver inden for en ramme af totalberedskab.

Med dette udspil inviteres alle involverede parter, fra kultursektoren og det øvrige erhvervsliv til politikere og myndigheder, til dialog og samarbejde om at værne om Danmarks kultur – som arv for fremtiden og som ressourcestærkt element i samfundets samlede beredskab.

Forslagene i udspillet er skalerbare, hvorfor de estimerede udgifter og omkostninger afhænger af endelige beslutninger om indsatsernes nærmere omfang.

Kortlægning af trusler og sårbarheder mod kulturarven

Det anbefales ...

... at Kulturministeriet iværksætter sårbarhedsanalyser af kultursektoren i koordination med Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet samt med inddragelse af centrale aktører fra kultursektoren. Formålet er at identificere og prioritere de væsentligste risikofaktorer – herunder både fysiske, digitale, hybride og klimarelaterede trusler – med henblik på at kunne målrette den forebyggende indsats, styrke beredskabsplanlægningen og sikre kapacitetsopbygning på tværs af sektoren.

Uddybende

Slots- og Kulturstyrelsen har gennem kulturarvsdatabaser et dokumenteret overblik over eksisterende materiel i dansk kulturarv. Men der findes hverken en samlet analyse eller et nationalt overblik over, hvor den danske kultursektor – herunder både den flyttende og ikke-flyttende kulturarv, bygninger og digitale samlinger – er mest sårbar over for uforudsete og udefrakommende hændelser. Det gælder både i og uden for museumssektoren, hvor eksempelvis klimaudfordringer udgør en stigende trussel, og hvor værdifuld kulturarv på eksempelvis private herregårde, slotte og kirker ofte mangler systematisk risikovurdering.

Af andre eksempler kan også nævnes Forsvarets egen kunstsamling. Forsvarets kunstsamling rummer historiske og kunstneriske værker af høj værdi og kan i kraft af sin tilknytning til både kultur- og forsvarssektoren være udsat for særlige risici. Derfor bør denne samling indgå som et selvstændigt punkt i sektorens samlede risikovurdering.

Der er således behov for en egentlig sårbarhedsanalyse af kultursektoren, som bygger oven på det eksisterende overblik af kulturarven.

En opdateret, tværgående kortlægning vil give et samlet billede af de mest udsatte områder og aktiver og danne grundlag for målrettet forebyggelse, klimatilpasning og prioritering af indsatser. Resultaterne skal indgå som et centralt vidensgrundlag for den fremtidige beredskabsplanlægning, kompetenceudvikling og indsats for sikring af dansk kulturarv på tværs af sektoren, således at væsentlige kulturhistoriske værdier bevares for kommende generationer.

Forslaget vurderes at medføre estimerede udgifter på 1,5 mio. kr. årligt.

En samlet sårbarhedsanalyse kan omfatte eksponering overfor

- 1 Cybertrusler imod digitale samlinger, registreringssystemer og arkivinfrastruktur. Kultursektoren globalt er et stigende mål for både kriminelle og statslige aktører, dels fordi institutionerne ofte besidder værdifulde data (digitale samlinger, forskningsarkiver, brugerdata), dels fordi de ofte har et begrænset cybersikkerhedsberedskab. Cybersikkerhed bør derfor integreres som en selvstændig dimension i sårbarhedsvurdering, forebyggelse og genopretning.
- 2 Naturskabte hændelser såsom stormskader og oversvømmelser, herunder en målrettet kortlægning af de kulturhistoriske værdier, der forventes truet af stigende vandstand frem mod 2050.
- 3 Målrettede destruktive handlinger såsom hærværk og fysiske angreb mod bygninger og samlinger.
- 4 Afhængigheder til kritisk infrastruktur som strøm, vand, internetadgang og sikkerhedssystemer, som kan skabe sårbarheder.
- 5 Personalemangel og kompetencebehov i forhold til evakuering, konservering eller nødopbevaring af uvurderlige genstande ved akutte hændelser.

Retningslinjer for resiliens- og beredskabsplaner om cybersikkerhed for kulturinstitutioner

Det anbefales ...

... at Kulturministeriet i samarbejde med Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab, Digitaliseringsministeriet og med input fra repræsentanter for kultursektoren udarbejder en række retningslinjer for resiliens- og beredskabsplaner på cybersikkerhedsområdet i tilfælde af digitale sikkerhedsbrud målrettet kultursektoren. Retningslinjerne skal kunne anvendes af kulturinstitutionerne til udarbejdelse af egne digitale beredskaber i lighed med de nugældende værdiredningsplaner for fysisk materiel og bør kvalitetssikres i samarbejde med relevante eksperter.

Uddybende

Der findes i dag en række retningslinjer til implementering af værdiredningsplaner for kulturinstitutioner. Der eksisterer til gengæld ikke nogen retningslinjer fra statslige myndigheder, som er særligt målrettet kultursektorens behov i tilfælde af cyberangreb. Mange danske kulturinstitutioner mangler både kompetencer og ressourcer til at håndtere cyberhændelser. Mangel på viden, de rette faglige kompetencer eller økonomiske ressourcer kan have en betydning for mulighederne for at opbygge et egentligt cybersikkerhedsberedskab.

For at understøtte kulturinstitutionernes arbejde med egne cyberberedskaber ud fra best practice bør der udarbejdes et sæt retningslinjer på linje med de eksisterende værdiredningsplaner, som udgår fra de relevante myndigheder, og som sikrer et ensartet udgangspunkt for opbygning af et cyberberedskab på den enkelte kulturinstitution. Retningslinjerne bør indeholde konkrete anvisninger til, hvordan kulturinstitutionerne kan opbygge digitale backup- og cybersikkerhedsrutiner, der beskytter digitale samlinger, inventarregistre og kritiske IT-systemer mod cyberangreb, datasvind eller it-nedbrud.

Retningslinjerne skal gøre det muligt for kulturinstitutioner at udarbejde og afprøve en cyberberedskabsplan, der beskriver roller, kommunikation og gendannelse ved cyberhændelser, i overensstemmelse med principperne i NIS2-cyberdirektivet. Retningslinjerne bør desuden indeholde afsnit, der klarlægger niveauer for, hvornår hvilke handlinger sættes i værk, f.eks. hvornår relevant myndighed skal kontaktes.

Forslaget forventes at kunne finansieres inden for den eksisterende ramme i Kulturministeriet.

Med inspiration fra NIS2-direktivet og ENISA's "Best Practices for Cyber Crisis Management" (2024) bør der af retningslinjerne som minimum fremgå anbefalinger til:

- 1 Anvendelse af multifaktor-godkendelse, opdateret software og segmenterede netværk
- 2 Sikkerhedskopiering og gendannelsestest af digitale samlinger og data
- 3 Klare procedurer for hændeshåndtering og kontakt til relevante CERT-enheder (f.eks. DKCERT, Styrelsen for Samfundssikkerhed)
- 4 Regelmæssige øvelser af digitalt beredskab på ledelsesniveau

Central opsamling og formidling af viden om risikobillede og trusselsvurderinger

Det anbefales ...

... at kultursektoren kobles på oprettelsen af en central platform for fortrolig deling af trusselsinformation for kulturvirksomheder i Danmark. Platformen oprettes i Styrelsen for Samfundssikkerhed og følger samtidig anbefalingerne i DI's beredskabsudspil "Kriser kommer aldrig belejligt" (2025). Dette skal sikre, at både kulturinstitutioner og private aktører har adgang til opdateret information ved koordinering af trusselsvurderinger, akutte varslinger og formidling ved angreb eller katastrofer og kan reagere på tværs af sektoren. Det anbefales desuden at der forberedes og øves kontakt i krisesituationer med øvrige relevante myndigheder.

Uddybende

Formålet med en central informationsplatform er at sikre, at både offentlige og private aktører på kulturområdet – såsom museer, arkiver, biblioteker og andre relevante institutioner – hurtigt og effektivt kan få adgang til opdateret, målrettet og pålidelig information om aktuelle trusler og anbefalede handlemåder. Platformen bør gøre det muligt at udsende akutte advarsler og vejledninger i realtid, formidle erfaringer fra tidligere hændelser og stille relevante skabeloner samt kontaktinformation til rådighed for brugerne – det gælder også i tilfælde af kommunikationssvigt som følge af strøm- og telenedbrud.

Desuden bør platformen støtte koordinering på tværs af sektoren ved at skabe overblik over ansvarlige myndigheder, beredskabspartnere og nationale kontaktpunkter, samt ved at lette informationsudveksling og samarbejde under akutte eller længerevarende krisesituationer. Ved at samle relevant viden, rutiner og varslingsystemer ét sted vil platformen bidrage væsentligt til hurtigere og mere professionel krisehåndtering, og dermed øge kulturarvens sikkerhed på nationalt plan.

På cyberområdet anbefales det at etablere faste mekanismer for informationsdeling og koordineret hændelseshåndtering i kultursektoren, i samarbejde med nationale CERT-enheder og evt. et dedikeret 'Kultur-SOC/SAC (Security Operations Centre/Security Analysis Centre)'.

Estimering af udgifter forbundet med forslaget vil kræve nærmere undersøgelse og vurdering.

3D-scanninger

Det anbefales ...

... at Kulturministeriet tager initiativ til en indsats for digital sikring af bevaringsværdige bygninger, genstande og andre kulturarvselementer, eksempelvis ved hjælp af 3D-scanning til oprettelse af 'digitale tvillinger'. Formålet er at sikre, at dokumentation og mere præcis genskabelse af væsentlig kulturarv kan understøttes i tilfælde af brand, katastrofer eller ødelæggelse.

Uddybende

Danmark er fuld af uerstattelige og værdifulde kulturgenstande og bygninger. Alene blandt ejendomme findes der mellem 300.000 – 400.000 bevaringsværdige bygninger. Derfor har det også stor værdi, at kulturgenstande og bygninger kan genskabes, genopbygges og renoveres i sin oprindelige stil og udtryk i tilfælde af beskadigelse, f.eks. ved brand, oversvømmelse eller fysiske angreb. En måde at understøtte restaureringen og genskabelsen af genstande og bygninger er gennem 3D-scanninger.

I dag kendes en 3D-scanning af eksempelvis bygninger også som en 'digital tvilling'. 3D-scanninger kan etableres som et digitalt beredskabsværktøj, der sikrer detaljeret og troværdig dokumentation, som kan anvendes, hvis dele af kulturarven bliver beskadiget eller ødelagt. Eksempelvis har befolkningen i Ukraine siden midten af 2022 kunne scanne kulturelle artefakter og monumenter i offentligheden via en app, som har samlet scanningerne i et digitalt arkiv. Der kan åbnes op for, at kulturinstitutioner – på frivillig basis – kan anmode om at få gennemført 3D-scanninger af udvalgte bygninger eller genstande. Her kan Kulturministeriet yde økonomisk støtte til de institutioner, der ønsker at benytte ordningen.

Indsatserne for en 3D-scanning af det danske kulturlandskab kan tilrettelægges på forskellige niveauer afhængigt af politisk prioritering og økonomiske rammer:

1 Omfattende national indsats

Kulturministeriet kan i samarbejde med relevante eksperter, eksempelvis udpege 500 særligt bevaringsværdige bygninger, monumenter og andre centrale elementer i den danske kulturarv. Der gennemføres herefter systematisk 3D-scanning samt digital registrering af disse, således at der etableres et solidt, nationalt digitalt beredskabsværktøj.

2 Scanning ved renovering og restaurering

Det kan indføres som krav, at der skal gennemføres 3D-scanning ved større renoverings- eller restaureringsprojekter på kulturarvselementer. I denne model kan institutionerne søge om fuld økonomisk kompensation for udgifter til scanninger via Kulturministeriet.

3 Frivillig ordning

Der kan åbnes op for, at kulturinstitutioner – på frivillig basis – kan anmode om at få gennemført 3D-scanninger af udvalgte bygninger eller genstande. Her kan Kulturministeriet yde økonomisk støtte til de institutioner, der ønsker at benytte ordningen.

I samtlige af ovenstående modeller anbefales det, at der udarbejdes faglige standarder for scanningerne kvalitet og brugbarhed, samt at initiativet gennemføres i samarbejde med specialiserede institutioner, relevante myndigheder og private aktører.

Med udgangspunkt i en scanning af eksempelvis 500 kulturarvselementer vurderes de estimerede udgifter at være ca. 50 mio. kr. Hertil kommer omkostninger til efterfølgende datalagring.

Sådan kan kulturlivet bidrage i en krisesituation

Styrket krisehåndtering og opkvalificering

Det anbefales ...

... at der tilføres midler til systematisk uddannelse og træning af medarbejdere på tværs af kulturområdet – både internt og i samarbejde med beredskabsmyndigheder. Samspil mellem kulturfaglig ekspertise og beredskabspersonale er afgørende for at sikre korrekt håndtering af kulturgenstande under kriser, ligesom der bør etableres partnerskaber med f.eks. forsvarsmyndigheder.

Uddybende

For at styrke det samlede kriseberedskab på kulturområdet anbefales det, at der afsættes øremærkede midler til systematisk uddannelse og træning af medarbejdere på tværs af institutioner. Uddannelsen bør bestå af både interne forløb, der giver medarbejderne kendskab til beredskabsplaner, evakueringsprocedurer og håndtering af kulturgenstande under akutte situationer, samt eksterne forløb i tæt samarbejde med relevante beredskabsmyndigheder såsom politi og brandvæsen. Både nationalt, lokalt og tværfagligt samarbejde er centralt – ikke alene for at sikre korrekt og skånsom håndtering af værdifulde kulturgenstande, men også for at skabe fælles forståelse af roller, ansvar og kommunikationsveje under kriser. Dette kan især være relevant i tilfælde af opretholdelse af kommunikation til beredskabsmyndigheder i tilfælde af strømsvigt eller svigt i telenetværk.

Der bør udvikles og trænes situationer med beredskabsmyndigheder, så der hurtigt kan iværksættes koordinerede indsatser ved større hændelser. Gennem fælles øvelser, erfaringsudveksling og netværk styrkes både beredskabet og det operative samarbejde, hvilket i sidste ende bidrager væsentligt til at beskytte kulturarven mere effektivt i tilfælde af uforudsete begivenheder.

Særligt i forhold til cyberhændelser anbefales det at:

- Etablere et fælles kompetence- og awarenessprogram for kultursektoren, f.eks. under Slots- og Kulturstyrelsen.
- Tilbyde en basisuddannelse i informationssikkerhed målrettet medarbejdere, der håndterer digitale kulturdata eller IT-systemer i kultursektoren.

Forslaget vurderes at medføre estimerede udgifter på 3 – 5 mio. kr.

Nødopbevaring og logistik

Det anbefales ...

... at de enkelte kommuner i samarbejde med kulturinstitutioner laver et kommunalt ressource-katalog, som beskriver konkrete eksempler på, hvordan kulturinstitutioner i lokalområdet kan bidrage med kapaciteter i beredskabssituationer.

Uddybende

Kulturinstitutioner og private virksomhedsaktører i det brede kultur- og oplevelseserhverv kan have en afgørende rolle i tilfælde af nødsituationer med behov for opbevaringsmuligheder for værdigenstande som eksempelvis uvurderlige museumsgenstande, arkivalier og kunstværker. Dette under forudsætning af, at de pågældende lokaler lever op til en række forhold afhængigt af opbevaringstypen. Der vil f.eks. kunne stilles krav om nærhed til infrastruktur, forsyningssikkerhed mv. Desuden er mange kulturinstitutioner beriget af en stor andel af frivillige, som også vil kunne tildeles en relevant rolle i transport- og logistikfunktioner.

Forslaget vurderes at kunne finansieres inden for kommunernes eksisterende rammer.

Foto: Ringkøbing Fjord Museer

•••••
DANSK
KULTURLIV

DI Turisme, Kultur
& Oplevelser